EFTAs overvåknings-organ *i korte trekk*

2015–2016

EFTA SURVEILLANCE AUTHORITY

Forord

EFTAs overvåkningsorgan ESA kontrollerer at Island, Liechtenstein og Norge (EFTA-landene) gjennomfører og følger reglene i EØS-avtalen, som gir disse landene tilgang til EUs indre marked.

Kontroll og rådgivning knyttet til reglene for offentlig støtte er en viktig oppgave for ESA. En reform av regelverket som nylig er gjennomført, medfører at vi etter hvert kan bruke en større del av ressursene våre på de sakene som har størst betydning for det indre markedet.

ESAs arbeid bidrar til å fjerne handelshindringer og skaper nye muligheter for rundt 500 millioner europeere, noe som gir landene større internasjonal konkurranseevne. ESA er uavhengig av EFTA-landene, ivaretar privatpersoners og bedrifters rettigheter etter EØS-avtalen og sikrer fri bevegelighet, sunn konkurranse og kontroll med offentlig støtte.

EØS-avtalen har i det store og hele vært en suksess i over 20 år. Økonomiene i de europeiske landene er vevd tettere sammen enn noen gang tidligere. Det er blitt enklere for borgerne å arbeide, reise, drive forretningsvirksomhet og studere på tvers av landegrensene.

Fri bevegelighet av varer, personer, tjenester og kapital er økonomisk og samfunnsmessig gunstig for medlemslandene. Det skaper et godt miljø for næringslivet i Europa der bedrifter kan skape verdier, arbeidsplasser og investere i fremtiden.

Nøkkeltall

Saker åpnet: **574** Saker avsluttet: **665** Åpne klagesaker: **139**

Budsjett 2015: **13,2** millioner euro
finansiert av bidrag fra **Island** (9%), **Liechtenstein** (2%) og **Norge** (89%)

Vi i ESA vil fortsatt gjøre det vi kan for å sikre korrekt gjennomføring av EØS-regelverket i EFTA-landene og bidra til dets homogenitet og utvikling.

Overvåkningsorganet har høyt kvalifiserte ansatte som gjør at vi kan oppfylle vår rolle og håndtere oppgavene på en effektiv og virkningsfull måte. Vi har for tiden mer enn 70 ansatte fra 15 ulike land. Vi utfører våre funksjoner på en måte som er synlig, tilgjengelig og transparent. ESA er åpen for kontinuerlig forbedring på organisasjons- og individnivå.

Denne brosjyren gir en kort oversikt over ESAs arbeidsområder og fremhever et lite utvalg av de mange sakene som ble behandlet i 2015.
Les mer om disse og andre saker på nettsiden www.eftasurv.int/2015

Vi svarer gjerne på spørsmål du måtte ha om vår virksomhet og ber deg ta kontakt dersom du er interessert i karrieremuligheter hos oss.

Kollegiet
EFTAs overvåkningsorgan

Frank Büchel
Medlem av kollegiet

Helga Jónsdóttir
Medlem av kollegiet

Sven Erik Svedman
President

Det indre marked

Utgangspunktet for det indre markedet er felles regler for "de fire frihetene" – fri bevegelighet av varer, personer, tjenester og kapital – som ligger i kjernen av det europeiske samarbeidet.

Disse reglene suppleres av en rekke horisontale bestemmelser innen områder som helse og sikkerhet på arbeidsplassen, arbeidsrett, likestilling, forbrukervern, miljø og selskapsrett.

ESA kan gripe inn dersom et EFTA-land ikke innen rimelig tid innlemmer disse reglene i sin nasjonale lovgivning eller ved mistanker om brudd på EØS-regelverket.

Gjennomføringsunderskudd (andel direktiver som ikke er gjennomført i tide, i prosent)

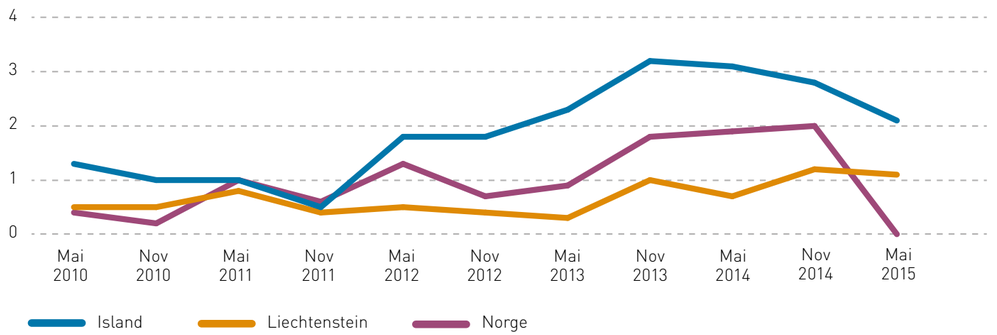

Gjennomføring av direktiver og forordninger

En viktig oppgave for ESA er å bidra til at EØS-regelverket blir gjennomført i EFTA-landene innen vedtatte tidsfrister.

Skritt i riktig retning

To ganger i året utgir ESA resultattavlen for det indre markedet, som viser hvordan EFTA-landene ligger an i gjennomføringen av nye EØS-direktiver, sammenlignet med medlemslandene i EU.

Den siste resultattavlen, som ble offentliggjort i oktober 2015, viste at Norge hadde de beste resultatene av alle de 31 EØS-landene, uten et eneste utestående direktiv.

Liechtenstein hadde rom for forbedring ettersom bare fem EØS-land hadde et høyere gjennomføringsunderskudd. Island går i riktig retning, men hadde fremdeles det absolutt største gjennomføringsunderskuddet i hele EØS.

Regler for fyrverkeri i Island

I september 2015 gjennomførte Island endelig et direktiv om fyrverkeri i landets nasjonale lovgivning. Direktivet skulle vært gjennomført allerede i 2012.

Når et EFTA-land ikke oppfyller plikten til å innføre nasjonal lovgivning innen fristen, vil ESA åpne traktatbruddssak. Dette kan i siste instans føre til rettssak.

Til tross for at EFTA-domstolen stadfestet Islands brudd på EØS-avtalen, ble direktivet om fyrverkeri likevel ikke gjennomført. ESA åpnet derfor oppfølgingssak i 2014. Saken er nå avsluttet.

Klagesaker åpnet 2011–2015

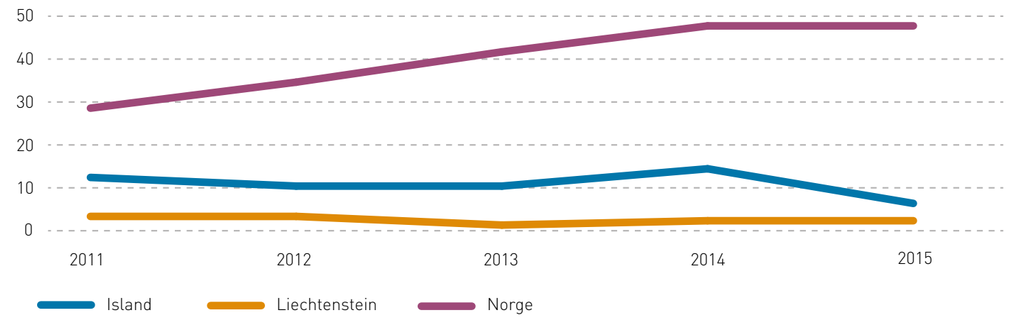

Åpne saker ved slutten av 2015

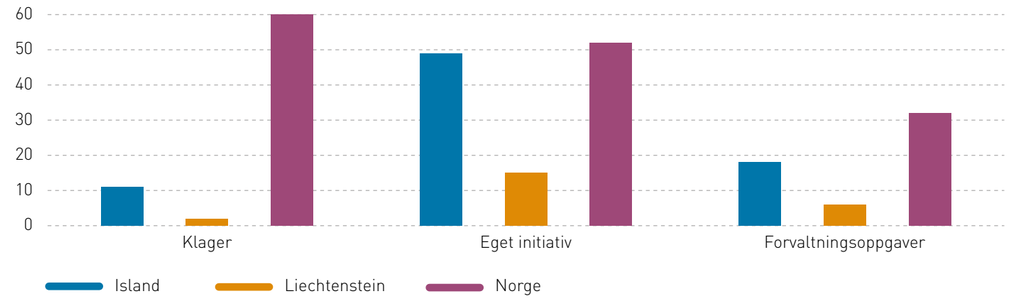

Opptatt av det store bildet

Når ESA blir oppmerksom på at det kan være grunnleggende problemer i gjennomføringen og håndhevingen av regelverket, vil ESA se nærmere på de bakenforliggende forholdene og ikke begrense seg til å følge opp enkeltsaker.

Traktatbruddsprosedyren

Når ESA setter i gang en undersøkelse av nasjonal lovgivning og praksis, kan bakgrunnen være ESAs egen overvåkning av EFTA-landene, eller en klage. Hvem som helst kan klage til ESA.

En slik undersøkelse kan lede til en formell traktatbruddssak. Dette er en prosedyre i tre trinn:

1. Formelt åpningsbrev, der ESA legger frem sine synspunkter og gir landet mulighet til å kommentere og fremsette sine argumenter.
2. Dersom saken ikke blir løst på dette trinnet, kan ESA levere en grunngitt uttalelse og be landet om å rette seg etter den.
3. Til slutt kan ESA bringe saken inn for EFTA-domstolen, som vil avsi dom.

Familiegjenforening i Norge

Norsk regelverk sikrer ikke retten til familiegjenforening for familiemedlemmer til nordmenn som returnerer til Norge fra et annet EØS-land. Dette var konklusjonen i en grundig vurdering ESA gjennomførte etter å ha mottatt en rekke klager i 2013, 2014 og 2015.

En EØS-borger som benytter seg av retten til fri bevegelighet, vil være beskyttet av EØS-regelverket også når hun eller han flytter tilbake til hjemlandet. Dette inkluderer en rett til, på visse vilkår, å bringe med seg familiemedlemmer som kommer fra land utenfor EØS.

I sitt tilsvar til den grunngitte uttalelsen sier Norge seg uenig i ESAs vurdering av rettighetene til hjemvendte nordmenn som ikke har vært økonomisk aktive i et annet EØS-land.

Matvaresikkerhet og dyrevelferd

EØS-regelverket stiller strenge krav til matvaresikkerhet, dyrehelse og dyrevelferd. ESA overvåker at det aktuelle regelverket blir innført og korrekt praktisert av EFTA-landene.

Ved utbrudd av alvorlig dyresykdom eller en mat- eller fôrvarekrise har EFTA-landene plikt til å varsle ESA, som vil gjennomgå de tiltakene som er truffet for å minimere skaden på folkehelsen eller dyrehelsen. Nasjonale myndigheter trenger godkjenning fra ESA for å kunne erklære et område fritt for spesifikke dyresykdommer.

Stedlige kontroller er et viktig verktøy når ESA skal sikre at EFTA-landene oppfyller det omfattende regelverket. I 2015 gjennomførte ESA seks kontroller i EFTA-landene innen ulike sektorer på veterinær-, mat- og fôrvareområdet.

Kontroller i 2015

2 i Island:

- Hygienekrav i fiskeindustrien
- Verifisering av treffsikkerheten til importkontrollen

4 i Norge:

- Hygienekrav i fiskeindustrien
- Kontroll av levende muslinger
- Verifisering av treffsikkerheten til importkontrollen
- Innhenting av informasjon om fiskeoppdrett

Transport: regelverk og sikkerhetskontroller

Effektiv, trygg og bærekraftig transport av varer, tjenester og personer bidrar til utviklingen av det indre markedet og er grunnleggende for en mer effektiv og konkurransedyktig økonomi i EØS-området.

Alle former for transport er omfattet av EØS-avtalen. Geografiske forhold eller fravær av infrastruktur i enkelte EFTA-land gjør at visse deler av regelverket gjelder i begrenset grad.

ESA overvåker all EØS-lovgivning for transport, både på land, i luften og til sjøs. For å sikre at sikkerhetsregler innen luftfart og sjøfart blir overholdt, gjennomfører ESA også stedlige kontroller.

På områdene luftfart, sjøfart og jernbane samarbeider ESA med EUs transportbyråer. Byråene gir sakkyndige råd og bistår ved besøk og kontroller i EFTA-landene, enten i tråd med deres eget arbeidsprogram eller på anmodning fra ESA.

Statsstøtte

Enhver form for offentlig støtte kan utgjøre statsstøtte. Typiske eksempler er skattelettelser, gunstige lån, garantier eller investeringer som ikke er basert på markedsbetingelser. Skattetiltak utgjør over 60 prosent av all støtte i EFTA-landene.

EØS-avtalen inneholder et generelt forbud mot statsstøtte for å hindre konkurransevridning og negativ innvirkning på samhandelen. Reglene skal sikre like konkurransevilkår for selskaper i hele EØS. I tillegg skal de forhindre at statlig støtte brukes proteksjonistisk i et marked uten handelshindringer.

Det kan imidlertid gjøres unntak fra forbudet. Statlig inngripen kan være nødvendig for å bøte på markedssvikt eller for å oppnå andre formål.

Notifikasjoner og pre-notifikasjoner mottatt i perioden 2011–2015

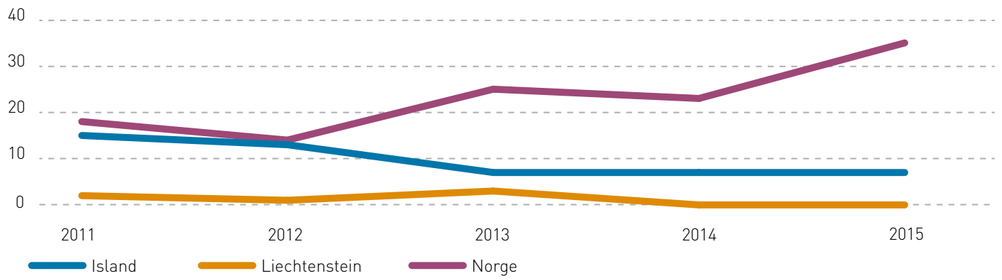

ESA håndhever regelverket for statsstøtte

Det generelle forbudet mot offentlig støtte som gjelder i Island, Liechtenstein og Norge, håndheves av ESA. ESA avgjør også hvordan unntakene fra forbudet skal anvendes.

Notifisering av støttetiltak

Tidligere måtte all offentlig støtte meldes (notifiseres) til ESA for godkjenning før den kunne gis. Etter en reform av regelverket i 2014 ble det alminnelige gruppeunntaket (GBER) vesentlig utvidet, og et bredt utvalg av støttetiltak fikk unntak fra kravet om notifikasjon. Norge har brukt GBER aktivt, for 87 tiltak i 2014–2015. Island har unntatt to viktige ordninger. Liechtenstein har så langt ikke gjort bruk av GBER.

For mer omfattende, konkurransevridende og sammensatte støttetiltak er det fortsatt krav om forhåndsnotifikasjon. ESA mottok hele 14 notifikasjoner i 2015, tross forventninger om en betydelig nedgang. Støtte til miljøtiltak i Norge og kraftkontrakter i Island er blant de viktigste sakene som ble behandlet av ESA i 2015.

Grønt lys for støtte til elbiler

Norge har den største elbilparken i verden i forhold til folketallet. Norske myndigheter har iverksatt tiltak som har styrket etterspørselen etter nullutslippsbiler og dermed bidratt til en grønnere transportsektor.

I april 2015 godkjente ESA momsfritaket og andre tiltak som er iverksatt for å stimulere etterspørselen etter elbiler. Noen av tiltakene trådte i kraft på 1990-tallet.

Fordi markedet for elbiler er i rask endring gjelder godkjenningen bare frem til 31. desember 2017.

Konkurranse

Konkurransereglene i EØS-avtalen tilsvarer de som gjelder i EU. Reglene forbyr avtaler eller opptreden som vrir eller begrenser konkurransen, som for eksempel prissamarbeid og deling av markeder. Konkurransereglene gjør det også forbudt for dominerende selskaper å misbruke sin markedsmakt.

ESAs hovedoppgave på konkurranseområdet er å sørge for at selskaper som driver virksomhet i EFTA-landene, følger konkurransereglene. ESA følger også med på hvordan konkurransemyndighetene i EFTA-landene anvender konkurransereglene i EØS-avtalen.

ESA håndhever konkurransereglene

ESA har vide kontrollfullmakter og kan ilegge bøter på opptil 10 prosent av den totale omsetningen til selskaper som bryter reglene.

Bistår domstolene i konkurransesaker

ESA anvender sin ekspertise på konkurransereglene på ulike måter og har i 2015 aktivt bistått domstolene i saker som gjaldt konkurransereglene i EØS-avtalen.

I mai 2015 sendte ESA for eksempel et skriftlig innlegg i en sak for Borgarting lagmannsrett om et påstått ulovlig samarbeid om asfaltanbud i Norge. Innlegget ga veiledning om hvordan man kan vurdere om samhandelen mellom EØS-land er påvirket.

Hensikten med slik bistand til å tolke juridiske spørsmål, er å sikre en konsekvent anvendelse av EØS-avtalen. Slik kan selskaper som opererer i EØS, være trygge på at konkurransereglene praktiseres likt over landegrensene.

Color Line

En populær ferjerute med taxfree-salg mellom Norge og Sverige har vært i søkelyset for mulig brudd på konkurransereglene i EØS-avtalen. ESA har stilt spørsmål ved Color Lines langsiktige avtale om prioritert adgang til Sandefjord havn.

Color Line og Sandefjord kommune har foreslått tiltak for å gi konkurrenter bedre tilgang til seilingstider fra havnen. ESA har bedt alle interesserte parter om å kommentere de foreslåtte tiltakene før ESA avgjør om saken skal avsluttes.

Telenor

ESA fortsatte i 2015 sin etterforskning av Telenors forretningspraksis knyttet til levering av mobiltjenester i Norge. Dette førte til at ESA tidlig i 2016 sendte et brev med innsigelser til Telenor. Saken blir ikke endelig avgjort før Telenor har fått svare på anklagene.

Saker for domstolene

ESA tar del i saker som går for de europeiske domstolene i Luxembourg. Dette gjelder blant annet saker ESA selv bringer inn for EFTA-domstolen fordi Norge, Island eller Liechtenstein ikke har oppfylt sine forpliktelser etter EØS-avtalen (traktatsbruddssaker).

EFTA-domstolen behandler også anker over ESAs vedtak samt spørsmål fra domstoler i EFTA-landene om tolkningen av EØS-regelverk. ESA tar del i alle saker som går for EFTA-domstolen, og i saker for EU-domstolene som har særlig betydning for EØS-regelverket.

Saker fremmet for EFTA-domstolen i 2015

Avklaring og utvikling av EØS-regelverket for både privatpersoner og næringsliv

ESA sørger for korrekt gjennomføring av EØS-regelverket i EFTA-landene og bidrar til dets homogenitet og utvikling.

Juridiske spørsmål rundt ny teknologi

ESA viser for tiden særlig interesse for de juridiske problemstillingene knyttet til bruken av ny, internettbasert teknologi i tradisjonelle næringer. Endringskraften i nyvinninger som Uber, Airbnb og Coursera må utnyttes, samtidig som man ivaretar andre parters legitime interesser og sikrer at forbrukerne ikke blir skadelidende.

Av de 35 sakene som ble behandlet av EFTA-domstolen i 2015, var 20 saker der ESA gikk til sak mot EFTA-landene. Dette var nok en gang ny rekord. ESA deltar også jevnlig i saker for EU-domstolene og fra tid til annen i saker for nasjonale domstoler.

Luftkvaliteten i norske storbyer

I 2015 sa EFTA-domstolen seg enig med ESA i at luftforurensingen er uakseptabelt høy flere steder i Norge. Det er spesielt de største byene som strever med å bedre luftkvaliteten. Dette er et utbredt problem i hele EØS-området.

Luftkvalitetsdirektivet fastlegger juridisk bindende grenser for farlige forurensende stoffer i luften som kan ha alvorlige konsekvenser for folkehelsen

ESA åpnet traktatbruddssak mot Norge etter klage fra Astma- og allergiforbundet.

Norge må nå forbedre luftkvaliteten vesentlig i tråd med EØS-reglene.

Åpenhet og innsyn

Arbeidet med kommunikasjon og samfunnskontakt tar sikte på å øke kunnskapen om ESAs rolle og oppgaver og styrke etterlevelsen av EØS-avtalen.

Ansatte i ESA utfører sine funksjoner på en tilgjengelig og transparent måte, samtidig som de beskytter taushetsbelagt informasjon.

Begjæringer om innsyn:

Begjæringer om innsyn mottatt i 2015	145
Begjæringer mottatt i 2014	155

Noen begjæringer gjelder flere dokumenter.

Antall dokumenter vurdert i alt:	318
Fullt innsyn gitt:	255
Delvis innsyn gitt:	24
Nektet innsyn:	39

5 begjæringer ble trukket tilbake

Begjæringene kom fra følgende grupper:

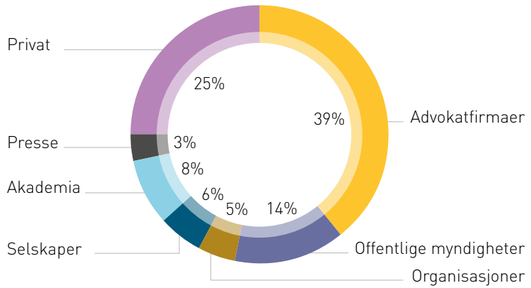

Åpenhet er en grunnleggende verdi i ESA

ESA ivaretar prinsippet om åpenhet ved å gi offentlig innsyn i dokumenter og lister over vedtak samt gjennom pressemeldinger og jevnlige oppdateringer i sosiale medier.

Innsyn i dokumenter

Dokumentene ESA behandler, er som hovedregel offentlige, og alle kan be om innsyn. ESA kan imidlertid nekte innsyn i visse dokumenter. Når ESA gir innsyn i et dokument, blir det lastet opp til en offentlig, søkbar dokumentdatabase på nettsidene, tilgjengelig for alle.

Se: www.eftasurv.int/access

Liste over vedtak

Protokollene fra de ukentlige møtene i ESAs kollegium blir lagt ut på nettsiden, med en oversikt over alle formelle vedtak. I tillegg fører ESA en egen liste over alle vedtak som gjelder statsstøtte.

Besøksgrupper og seminarer

Ansatte holder ofte presentasjoner for ulike grupper som besøker Brussel. Slik direkte kommunikasjon er velegnet til å gi mer dyptgående informasjon om ESA og innbyr til videre kontakt.

ESAs kollegium, direktører og ansatte deltar også på en rekke seminarer og møter i EU- og EFTA-landene.

Konkurranse for jusstudenter

Den aller første prosedyrekonkurransen i EØS-rett ble arrangert i Oslo høsten 2015, med fem deltakergrupper, i tett samarbeid med Juristforeningen, universitetet og flere advokatfirma.

Høsten 2016 blir det prosedyrekonkurranse i Reykjavik. Neste konkurranse i Oslo blir i 2017.

ESA som arbeidsplass

ESA er en internasjonal arbeidsplass. Kontorene ligger strategisk til i EU-kvarteret i Brussel og rommer over 70 engasjerte og kompetente medarbeidere fra rundt 15 europeiske land.

Kjønnsfordeling

Nasjonalitet

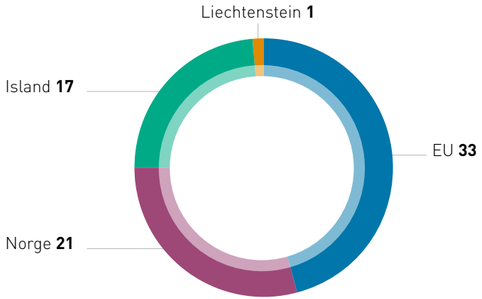

Interessert i internasjonal arbeidserfaring?

ESA ansetter folk med høy kompetanse, relevant erfaring og spesiell interesse for europarett og EØS-samarbeidet. Saksbehandlerne får anledning til å jobbe med saker på en rekke ulike juridiske områder i en av ESAs avdelinger.

En attraktiv arbeidsplass

ESA ser etter kandidater med solid juridisk analyse og engasjement for EU- og EØS-rett, og tilbyr attraktive stillinger med mulighet for personlig utvikling og samarbeid i et inspirerende, dynamisk og internasjonalt miljø.

Ansettelse skjer vanligvis på faste treårskontrakter som kan forlenges én gang, men ESA tilbyr også kortere, midlertidige stillinger. Siden alle ansettelser har begrenset varighet, åpner det seg jevnlig muligheter for godt kvalifiserte kandidater. Stillingene blir utlyst på ESAs nettside.

ESA legger vekt på en god balanse mellom arbeid og fritid og tilbyr attraktive godtgjørelsespakker med konkurransedyktig lønn og gunstige skattebetingelser. For ansatte med barn er de mange gode internasjonale skolene en ekstra fordel ved å bo i Brussel.

Les mer på www.eftasurv.int/jobs

Trainee-ordning

Et trainee-opphold i ESA er et utmerket springbrett for videre karriere, enten du ønsker å jobbe i privat eller offentlig sektor. Hvert år får seks kandidater fra Norge, Island og Liechtenstein muligheten til å tilbringe 11 spennende måneder i ESA.

Traineene i ESA får et månedlig stipend på 1499 euro og møblert leilighet i Brussel.

Søknadsprosessen starter i januar.

Les mer på www.eftasurv.int/trainee

EFTAs overvåkningsorgan

EFTAs overvåkningsorgan ESA kontrollerer at EFTA-landene Island, Liechtenstein og Norge gjennomfører og følger reglene i EØS-avtalen, som gir disse landene tilgang til EUs indre marked.

ESA er uavhengig av EFTA-landene. ESA ivaretar privatpersoners og bedrifters rettigheter etter EØS-avtalen som sikrer fri bevegelighet, sunn konkurranse og kontroll med statsstøtte.

ESAs arbeid bidrar til å fjerne handelshindringer og skape nye muligheter for rundt 500 millioner europeere, noe som skaper arbeidsplasser og vekst og gir EFTA-landene større internasjonal konkurranseevne.

EFTAs overvåkningsorgan

Rue Belliard 35
1040 Brussel
Belgia

Tel. +32 (0)2 286 18 11
registry@eftasurv.int
www.eftasurv.int

EFTA SURVEILLANCE
AUTHORITY